HUMANIST

26/19-Tweewekelijkse uitgave van het Humanistisch Verbond - 6 november 1971

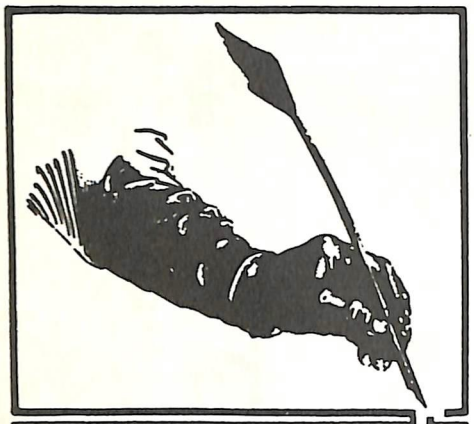

on/eens

HUMANISME EN ASTROLOGIE

Ik ben humanist, lid van het HV, toch ben ik geen rationalist. Deze combinatie wordt door vele humanisten vaak als onverenigbaar beschouwd.
Ik ben astronoom (doctor in de wis- en sterrenkunde) — toch ben ik ook astroloog! Déze combinatie is in veler oog onbestaanbaar! Zo heb ik er vroeger zelf ook over gedacht. Ik voelde mij thuis in de mentaliteit die uitsluitend streng causale argumenten wetenschappelijk aanvaardbaar acht. De astrologische beginselen vallen naar mijn overtuiging daar buiten. Alle pogingen die gedaan worden om er een logisch-causale verklaring voor te geven dat door de hemellichamen werkingen worden uitgeoefend op de levensomstandigheden en het karakter van een mens, die speciaal op het geboortemoment van kracht zouden zijn, zodat door dit tijdstip het gehele leven in potentie bepaald zou zijn, wees en wijs ik af. Het is onwetenschappelijke fantasie. Maar ik had door mijn opleiding streng wetenschappelijk leren denken. Ik voelde daardoor de behoefte deze vooropgestelde overtuiging door het experiment te toetsen.
Dit kon alleen door mij de astrologische techniek eigen te maken, zelf horoscopen op te stellen en hetgeen hieruit afgeleid kon worden te vergelijken met de werkelijkheid. Tot mijn aanvankelijke verbazing was het resultaat anders dan ik verwacht had! Het karakter van mij goed bekende personen bleek in overeenstemming met hetgeen uit hun horoscoop viel af te leiden! Als eerlijk onderzoeker moest ik de realiteit van de horoscopie erkennen, ook al bleven mijn astronomische bedenkingen onverminderd bestaan. Het resultaat was: de astrologie is geen causale wetenschap, maar nietemin kloppen haar uitspraken met de werkelijkheid. Wat nu?
Blijkbaar moet er naast het aan causaliteit onderworpen gebeuren ook een a-causaal gebeuren bestaan. Een moeilijke conclusie voor iemand die steeds uitsluitend causaal wetenschappelijk denken heeft leren kennen! Maar niet voor wie zich ingewerkt heeft in de moderne dieptepsychologie! Hij wordt daar geconfronteerd met het a-causale gebeuren van de synchronisticiteit. Dan gaat hij begrijpen, dat astrologische constateringen behoren tot deze klasse. Zij berusten wel niet op mechanistisch-causale samenhang, maar hebben een even groot geldigheids- (waarheids-?) gebied als deze. Zij staan ook niet geïsoleerd, maar zijn van dezelfde aard als bijvoorbeeld het raadplegen van de I Tjing, het oude Chinese orakelboek, of kaartleggen, of handlezen door mensen die een uitgesproken „gave" hiervoor hebben. Hoogstens geeft de astrologie een omvangrijker beeld en maakt zij meer de indruk tot een mentale sfeer te behoren — wat overigens slechts bedriegelijke schijn is... Maar hierop wil ik hier niet ingaan.
Wat ik schreef zal vele — de meeste? — HV-leden toch al onzinnig genoeg voorkomen! Waarom ik er dan toch een plaatsje voor gevraagd heb in dit humanistisch tijdschrift? Omdat een van de redenen waarom het HV zo weinig nieuwe leden trekt onder de velen die er toch voor in aanmerking komen, m.i. juist hierin gezocht moet worden, dat men afgeschrikt wordt door het veel te rationele aangezicht van het HV.
Humanisme wordt vaak een kille levensovertuiging genoemd. Talloze mensen die beslist humanistisch denken, worden afgeschrikt door deze kilheid. Maar deze is slechts een gevolg van de overmaat van rationaliteit die in onze kringen wordt aangetroffen en die toch niet wezenlijk voor het humanisme behoeft te zijn. Daarom leek het mij goed uit te spreken, dat het niet nodig is rationalist te zijn om zich aan te sluiten bij het HV. Er bestaat evenmin een onverzoenlijke tegenspraak tussen humanist-zijn als tussen astronoom-zijn en niettemin de astrologie een goed hart toedragen.

H. Groot, Veenendaal

Demokratie in de VN

Hoewel ik mij ervan bewust ben dat mijn stem er één is van een roepende in de woestijn meen ik toch — nu het eindelijk zover is dat China in de wereldgemeenschap der volkeren wordt opgenomen — dat aan die VN het nodige moet worden bijgespijkerd.
Men zal om te beginnen de VN moeten ontdoen van dat kwasi-demokratische karakter van één land, één stem. Het is absurd dat de stem van een primitief sjeikdom met 100.000 inwoners evenveel gewicht in de schaal legt als die van een beschaafd land met het honderdvoudige inwonertal. De huidige stemmethode is dan ook *autokratisch;* niet met de stem van het volk wordt rekening gehouden, maar één of andere dominerende kliek deelt de lakens uit. Dus terug naar de demokratie: naar één man of vrouw of kind, één stem.

Nu zijn er landen die niet demokratisch worden geregeerd, zodat men dan toch nog de stem van de heersende kliek te horen krijgt. Andere bevinden zich nog op een primitief sociaal en kultureel niveau. Daar behoeven we toch niet om heen te draaien. Wat te zeggen van een volk, waar men in een dergelijk achtergebleven situatie verkeert, dat men aan algemeen lager onderwijs van staatswege niet toekomt. Er zijn ook zich beschaafd noemende landen, waar geen vrijheid van meningsuiting of persvrijheid heerst. Al deze faktoren, die evenveel diskussiepunten vormen — en dat maakt het juist zo belangrijk — zullen in het systeem van uitbrengen van stemmen tot uitdrukking moeten komen. In het volgende zal in het kort een schema worden opgesteld, waaraan het uit te brengen aantal stemmen is te ontlenen. Men behoeft niet bang te zijn voor het rekenwerk, dat aan het bepalen van het stemmental voor ieder land is verbonden. De VN bezit een prachtig gebouw met zoveel ruimten, dat er vast wel plaats is voor een komputer, die maar van bescheiden afmeting behoeft te zijn. En de kosten ervan zijn niet hoog (zodat het instituut voor Morele Herbewapening het apparaat zelfs aan de VN kado zou kunnen doen). Wellicht laat ik nog een aantal belangrijke faktoren buiten beschouwing. De politiek is evenwel niet zo fijn besnaard, dat het koncert vanaf het begin al harmonieus zou moeten zijn, maar laat het niemand weerhouden een stem-, tempo- of melodiekorrektie aan te brengen.

Om te beginnen hecht ik — met velen — weinig waarde aan welvaart als deze welvaart niet korrespondeert met het welzijn. Toch zou ik het huichelachtig vinden te beweren, dat de welvaart van een land niet in een bepaalde mate een maatstaf vormt voor het welzijn van de bevolking. Om te

HUMANIST

voortzetting van Mens en Wereld

Tweewekelijkse uitgave van
de stichting 'de humanistische pers'

Jaargang 26 nummer 19

6 november 1971

Redaktrice:
Josephine Vonk

Redaktieraad:
Mevr. P. Hienekamp,
R. de la Rie,
H. J. Roethof,
H. Wiedeman.

Redaktiesekretaris:
F. C. van Soesbergen,
Paulus Buyslaan 23, Amersfoort,
telefoon 03490-16474

Lay-out: Gerard Voet
Druk: Storm - Utrecht - Maarssen

Administratie, abonnementen en advertenties:
Postbus 114, Utrecht,
telefoon 030-24641.
postgiro 58 t.n.v.
'de humanistische pers', Utrecht.

Abonnementsprijzen per jaar:
Nederland, andere EEG-landen,
Suriname en Ned. Antillen
Overige landen
Losse nummers

In dit blad ingenomen standpunten zijn niet noodzakelijkerwijs die van het Humanistisch Verbond.

beginnen zal het aantal door een land uit te brengen stemmen *evenredig* zijn met het aantal inwoners, vermenigvuldigd met een faktor, die uit het produkt van de volgende faktoren bestaat:

a. de natuurlijke logaritme van het nationaal produkt per hoofd van de bevolking (uitgedrukt in 1000 eenheden, bv. dollars of een internationale munteenheid).
b. nader te bepalen faktor in de grootteorde van 0,5, als in een land niet overeenkomstig het Handvest der Verenigde Naties de vrijheid van meningsuiting en pers bestaat,
c. nader te bepalen faktor in de grootteorde van 0,5 als een land een niet langs demokratische weg gekozen regering bezit,
d. faktor, aangevende het deel van de bevolking, dat de lagere school heeft doorlopen, resp. niet-analfabeet is.

Zeer waarschijnlijk zal het lijstje kunnen worden uitgebreid, maar ik meen dat ik hiermee al heel wat hooi op mijn vork heb genomen. Het zou zinnig zijn als een grote internationale organisatie de stemmingsprocedure op de boven aangegeven wijze op brede schaal ter diskussie zou stellen en ik hoop dat U hiermee een begin zoudt willen maken.

R. Wartena, Bussum

Men behoeft niet te hopen om te ondernemen, noch te slagen om te volharden

Het HV verkeert duidelijk in een depressie. Niet alleen, dat het aantal leden niet toeneemt en er een groot verloop van leden is, maar men heeft zich blijkbaar volkomen misrekend en verkeken op het buitenkerkvolk, dat niet gediend blijkt van onze evangelisatie.
Ondertussen nemen dehumaniteit en geweldmiddelen hand over hand toe en wordt de mens in zijn diepste levensvoorwaarden bedreigd door zijn verleden en dekadente strevingen. De fatale toekomst schijnt reeds begonnen.
De godsdienst heeft of had een horizontale funktie: leefregels voor het aardse bestaan en een vertikale: uitzicht op een hiernamaals in heerlijkheid of in gruwelen. In de eerste funktie wortelen ook de eeuwige instinkten tot behoud (survival) van het leven, gesymboliseerd in het beeld van de eeuwige onveranderlijke God. Iets van dit psychisch mechanisme is overgekomen, zo lijkt het mij, in onze oude beginselverklaring: 'Het humanisme acht een waardebesef dat niet naar willekeur kan worden gewijzigd, wezenlijk voor de mens'.
De sfinx ligt hier verborgen in het begrip 'willekeur', waarvan de betekenis duister blijft.
Vooral seksuele afwijkingen vonden en vinden hier dodelijke taboes. Afwijkend gedrag wordt door onze progressieven als door een anderszijn verklaard en geaksepteerd, zonder zich af te vragen of de afwijking mogelijk een dekadentie, d.i. een levensaantasting is, waarvoor naar een therapie dient gestreefd. Ik moet vaststellen, dat het bepalen van ziekte en dekadentie op dit niveau, ik denk bijvoorbeeld ook aan de kunst, een hachelijke onderneming is.
De laatste passage lijkt wellicht een ongewenste zijsprong, ze is slechts bedoeld als voorbeeld, waarin het onvervaarde denken zich voor onoplosbare problemen gesteld ziet.

De historie verliep en verloopt in een versnelde beweging der sociale strukturen (in het bijzonder of vrijwel uitsluitend (?) in de westerse kultuur), die sinds lang de starre ideologische bovenbouw doorbraken.
De progressieve versnellingen hebben in onze tijd gevoerd tot doodsbedreigingen, doordat de mens omkomt in zijn eigen produkten en afval, zowel geestelijk (automatisering, bureaukratie, drugs) als materieel (vervuiling, oorlogswapenen).
De politici zijn blind, onwillig of willoos, de maatschappelijke instellingen eveneens blind of willoos en machteloos.
Een a-partijpolitieke en a-ideologische instelling, die zich uitsluitend op handhaving en uitbreiding der humaniteit in de wereld richt, zou alternatieven moeten uitwerken voor de grote problemen.
Het nationale en internationale humanisme zou uitgangspunt en stimulans moeten zijn voor allen, die de humaniteit in het grootste gevaar weten.

Enkele voorbeelden:
Alle staten hebben er belang bij, dat de grote drie hun kaarten op tafel leggen en tot overeenkomst komen om van daaruit de pacifikatie uit te breiden. In alle staten zou daartoe een druk van onderop moeten opkomen.
De overbevolking en bevolkingstoename in de derde wereld is naast oorlog, wellicht de grootste bedreiging der humaniteit, omdat het zonder dehumane middelen niet mogelijk lijkt, deze katastrofe in te dammen.

Nu enkele naar het schijnt onoplosbare nationale problemen:
Er bestaat bij de werknemers veel onvrede over beloning, aard van de arbeid en medezeggenschap en onafhankelijk van de ekonomische gang van zaken verlangt men werkelijke loonsverhogingen die zonder inflatie niet te realiseren zijn. De inflatie zelf echter, afgezien van zijn immorele werking, wordt op een zeker punt der progressieve beweging noodlottig voor de makro-ekonomie, zodat werkloosheid op grote schaal er het gevolg van is.
Aanvaardt men dus uit welke redenen dan ook (bijvoorbeeld omdat men in ieder geval rel, onrust en revolutie wil vermijden) de hogere lonen, dan dienen deze gefinancierd te worden door vermindering der inkomsten van hoger betaalden en zelfstandigen. Met de financiering is men er echter niet, men moet ook de hogere inkomsten dwingen het bedrag der vermindering minder te konsumeren, anders treedt overbesteding op, een toestand, die bij ons sinds lang is ingetreden. Dit is wederom een vraagpunt van welvaart of onwelzijn, onoplosbaar(?), vandaar dat men er blind voor is of de kop in het zand steekt.
Bij de oplossing van dit probleem denkt men onwillekeurig aan distributie, ja hoe bestaat het, en staat voor de paradoxale omslag van overvloed en verspilling tot de maatregel der (oorlogs) armoede. Dit knelpunt staat niet op zichzelf, de vervuiling wijst in de zelfde richting, evenals het ruimtegebrek. Het is bijvoorbeeld niet juist, dat iedereen zich een auto van willekeurige grootte kan aanschaffen en daarmede onbeperkt aan de luchtvervuiling gaat deelnemen. Voor de vervuilende industrie geldt het zelfde: men zal de objektieve waarde van het produkt moeten stellen tegenover de vervuiling, die het teweeg brengt en een produktenlijst moeten opstellen in volgorde van preferentie op grond van hun objektieve waarde.

Een kwikbevattend bestrijdingsmiddel voor land- en tuinbouw, met kwikhoudend afval, bijvoorbeeld, moet alleen maar verkrijgbaar zijn voor dringende produktie als zaaitarwe-ontsmetting, maar niet voor bloembollen-ontsmetting. M.a.w. produktie van weinig of geen nut brengende artikelen, die vervuiling teweeg brengt, dient verboden.
Gastarbeid is eveneens een bedreiging van ons volksbestaan, doordat ze:
a. een rassendiskriminatie en rassenprobleem schept,
b. moreel niet te verantwoorden is, (immers, men importeert kultuurvreemden, blootgesteld aan uiterste vervreemding, als onderste sociale laag),
c. het reeds bestaande ruimte gebrek vergroot,
d. woonruimte eist, die de woningnood verhevigt en vereeuwigt.

Wat onderwijs en vorming betreft:
Ten nauwste samenhangende met de gastarbeid is er een sociale ontwikkeling op gang gekomen op de slogan, dat ieder het recht heeft tot de optimale beroepsopleiding en arbeid, waartoe zijn aanleg en wil hem in staat stelt. Dit betekent import van een onderste laag werknemers in de vorm van gastarbeiders en noodzakelijke export van de hogere en hoogst opgeleiden. Niemand bekommert zich immers om de vereiste arbeidsstruktuur passend bij de vereiste produktiesamenstelling.
Ons onderwijs houdt op geen enkel niveau rekening met de sociologische situaties van de toekomst, die reeds begonnen is.
Dit alles bedreigt onze kultuur, die het humane inkludeert, en het Humanistisch Verbond, zoals iedere humanist zal zich hierbij betrokken voelen.
De ogen dienen in de eerste plaats geopend voor de in gang zijnde ontwikkelingen.
Ten tweede dienen keuze-mogelijkheden ontworpen te worden en geformuleerd op apartijpolitieke wijze, naar rechts en naar links, hetgeen vaak dilemma's zullen blijken te zijn.

Men behoeft niet te hopen om te ondernemen, noch te slagen om te volharden.

P. Hisschemöller, Middelharnis

Een vreemde godsdienstoorlog

door A. L. Constandse

De burgeroorlog in Noord-Ierland (Ulster) duurt nu al sinds 1968 en eist steeds meer mensenoffers en materiële verwoestingen. Zo op het oog hebben we te doen met een ouderwetse godsdienstoorlog. In Ulster behoort twee derde van de bevolking (die in totaal ongeveer anderhalf miljoen mensen omvat) tot de protestanten en is één derde katholiek. Dit laatste deel bestaat voor een aanzienlijk percentage uit een rooms proletariaat, dat zich gediscrimineerd voelt door de overheersende protestanten. Van dezen is dominee Paisley, leider van een agressieve anti-katholieke groepering die allerlei fascistische trekken vertoont, een 'papenhater' bij uitstek. Hij is dat niet alleen: hij wil de katholieken blijvend uitschakelen uit het beheer van de economische en politieke machten. Zowel door een bedrieglijk kiessysteem als door de koncentratie van het kapitaal in protestantse handen is deze opzet in het verleden nog steeds geslaagd.
De historische achtergrond van de tegenstelling speelt daarbij een rol. Nadat (in 1688) de Nederlandse stadhouder Willem III ook koning van Engeland was geworden onderdrukte hij een opstand van de katholieke Ieren op bloedige wijze. Deze overwinning (slag aan de Boyne) wordt jaarlijks door de 'orangistische' protestanten gevierd. De Engelsen — en sommige Nederlandse edelen — hebben van Ierland een wingewest met een horige bevolking gemaakt. Het Ierse verzet daartegen was dus tweeledig: nationaal en sociaal van aard. Het grootste deel van Ierland is na een reeks van opstanden in 1922 een autonome vrijstaat geworden, in 1938 neutraal gebleven en het heeft zich in 1949 volslagen onafhankelijk van Engeland gemaakt. Sindsdien laten de Brits-Ierse betrekkingen weinig te wensen over. Handel, personenvervoer en emigratie zijn nauwelijks aan beperkende bepalingen gebonden. Onder de drie miljoen inwoners van Ierland vindt men een kwart miljoen protestanten die geen onrust veroorzaken.

De moeilijkheden komen echter van het noordoostelijke deel, waar de Engelsen de volstrekte meerderheid hebben. Zij hebben sinds 1922 geweigerd hun zes 'counties' (Ulster) in te brengen in de Ierse Republiek en hun gebied behoort dus nog altijd tot Groot-Brittannië. Hoewel het een grote mate van zelfbestuur geniet, is het door kamerleden vertegenwoordigd in het Britse Lagerhuis. Natuurlijk zijn die afgevaardigden grotendeels protestanten, maar de katholieke minderheid (men denke aan de jeugdige en sociaal-radicale Bernadette Devlin) vormt een roerige oppositie. Het ligt nu voor de hand dat de roomse Ieren in Ulster meestal niet tot Groot-Brittannië willen behoren en er voor ijveren dat ook de zes counties van Ulster bij de Ierse Republiek worden gevoegd. Voor hen is de nationale vrijheidsstrijd nog niet uitgevochten. Zij vormen de voedingsbodem voor de guerrilla-strijders of 'het water waarin de rebellen als vissen zwemmen':

moeilijk grijpbaar, snel op- en onderduikend. Zij zeggen niet te zullen rusten voordat Ulster bij de Ierse Republiek is ingelijfd. Zou dit na een bloedige burgeroorlog gebeuren dan zouden de Britse protestanten (een miljoen zielen dus) wel voor een groot deel de wijk moeten nemen naar Engeland.

De Britten hebben, vooral onder de huidige conservatieve regering die 'wet en orde' in haar banieren heeft geschreven, aangekondigd dat zij niet zullen wijken. In oktober stonden er 13.500 Engelse militairen in Ulster. Enige jaren geleden, toen de eerste militairen aankwamen, zag men nog beschermers in hen van de katholieke minderheid tegen agressieve protestanten. Intussen zijn de verhoudingen wel veranderd, doordat twee nationaliteiten tegenover elkaar staan: Ieren tegen Britten. Daarmee parallel lopen, zoals gezegd, ook klassentegenstellingen. In zoverre kan men de Ierse strijd vergelijken met vrijheidsoorlogen in Azië, Afrika of Latijns-Amerika, waar acties voor nationale en sociale emancipatie tot guerrilla's hebben geleid. Maar tegelijk ziet men, dat in Ulster de verhoudingen nog veel gekompliceerder zijn.
Uit Ierland krijgen de rebellen in Ulster hulp van een zogenaamd Iers Republikeins Leger (IRA) dat in Ierland zelf verboden is, óf omdat het oorlog wil voeren tegen de Britten. Wapens worden door de IRA geroofd of op de klandestiene wereldmarkt gekocht. Veel geld daarvoor komt uit de Verenigde Staten, waar veertig miljoen nakomelingen van Ieren wonen, nog altijd vol wrok om hetgeen de Britten hun voorouders hebben aangedaan. De familie Kennedy is ook uit Ierland afkomstig, senator Edward Kennedy heeft veel Ieren in zijn kiesdistrikt en heeft nu zelfs geëist dat Engelse troepen Ulster zouden verlaten. Maar die in Amerika levende sympathie heeft weer niets te maken met sociaal-radikale idealen, zij leeft ook bij konservatieve katholieken, die de huidige klerikale Ierse regering in Dublin wel mooi vinden.
De verzetsbeweging in Ulster bestaat dus uit verscheidene frakties. Er is een marxistische vleugel die de strijd vooral wil zien als een sociaal-revolutionaire actie. Er zijn nationalisten met verschillende sociale (maar meer gematigde) programma's. Voorts zijn er de katholieken die zich vooral om godsdienstige redenen gediskrimineerd voelen door protestanten. De laatste maanden gaven in elk geval de extremisten de toon aan. Ieren en Britten die elkaar neerschoten; Engelse soldaten die geïnterneerde Ieren hebben mishandeld en zelfs gefolterd; Ieren in Engeland die daar proberen door aanslagen en overvallen sabotage te plegen; brandstichters die van beide kanten huizenblokken tot puin maken.
De zaak is uitermate gekompliceerd, want nationale, sociale en godsdienstige tegenstellingen vloeien samen om het konflikt op de spits te drijven. Dat echter kerkelijke verschillen nog zulk een grote rol kunnen spelen is een veeg teken. Helaas is wederom aangetoond dat christenen niet bepaald broeders zijn ómdat zij christenen zijn. Hoe kan integendeel de godsdienst een autoritaire, verdelende en agressieve faktor zijn! Zelfs, zoals historisch ook is bewezen, een ideologie of banier voor bevoorrechte kasten. Van het humanisme zal men dit niet zo gauw kunnen zeggen. En al zijn buitenkerkelijken geen heiligen, hun levens- en wereldbeschouwing zou (dunkt ons) geen dominee Paisley kunnen bezielen.

A. L. Constandse

Gevangene of Heilige Koe?

door Gillian Tindall

De laatste tien jaar is de Gevangen Getrouwde Vrouw een geliefde sprookjesfiguur in de populaire journalistiek (samen met die andere Boze Fee: de ontaarde werkende moeder).Ze is een begrip geworden, en onlosmakelijk geketend aan het juk waaronder zij gebukt gaat, althans... in de ogen van bepaalde andere vrouwen, journalistes en schrijfsters bijvoorbeeld, van wie je uiteraard niet mag zeggen dat ze gevangen zitten.. O, wat heeft zij het toch moeilijk, hoe onduldbaar is haar lot, wat een ellende overspoelt dat arme slachtoffer van onze samenleving.
Enzovoort, enz. De laatste tijd wordt bij de diagnose van haar kwalijke toestand sterk het accent gelegd op de schuldvraag: het heet dat de gevangen-getrouwde-vrouw slachtoffer is van de mannenmaatschappij, ze wordt letterlijk gevangen gehouden door de man (dat gemene monster) uitgelachen, verhinderd haar gezonde verstand te gebruiken, ze wordt vastgeketend aan haar huis, gedwongen kinderen te krijgen... IS DAT ZO?
In een wat ironisch betoog neemt Gillian Tindall in de Engelse Humanist van deze maand, dit onderwerp onder de loep. De redaktie van de Hollandse Humanist neemt haar artikel over om — we kunnen het niet laten — nog eens de knuppel in het hoenderhok te werpen, hierin bijgestaan door Nettie Klein die voor de vertaling van de Engelse tekst zorgde.

De positie van de vrouw is op dit moment zeer kompleks, en juist daarom kunnen de zojuist genoemde naïeve uitspraken de

→

Per 1 oktober '71 is de heer J. de Lege als humanistisch Geestelijk Raadsman in het Zeeweg-ziekenhuis te IJmuiden aangesteld. Zijn benoeming verdient bijzondere vermelding omdat hij de eerste full-time raadsman in een ziekenhuis is. Hij markeert daarmee een ontwikkeling die bezig is zich in de ziekenhuiswereld te voltrekken en die we in het kort zullen schetsen.
De snelle medisch-technische ontwikkeling maakt de moderne ziekenhuizen tot inrichtingen waarin de patiënt een steeds meer geperfektioneerde medische behandeling ontvangt. Dit brengt met zich mee dat hij door verschillende specialisten wordt bekeken en van de ene behandelkamer naar de andere moet: hier een röntgenfoto, daar een laboratoriumonderzoek, elders een elektrokardiogram, enzovoort. Dit heeft tot gevolg dat er minder dan vroeger een binding ontstaat van de patiënt aan een bepaalde arts en dat de patiënt meer en meer een objekt van gedifferentieerde medische handelingen dreigt te worden, waarbij zijn eigen persoonlijkheid op de achtergrond kan geraken en dat dan juist in een situatie waarin aan het inkasseringsvermogen van de patiënt al extra eisen worden gesteld. De artsen, van hun kant, hebben voor een meer persoonlijk gerichte aandacht geen tijd. Daarbij komt nog dat het verpleegsterstekort en de eveneens veranderende taken van de verplegenden ook zijn verschoven van een direkte, persoonlijke verzorging naar een klinisch-efficiënte werkwijze. Deze omstandigheden hebben tot gevolg dat de patiënt — toch al uit het vertrouwde dagelijks leven gerangeerde die het gevoel krijgt dat hij er verder vandaan raakt naarmate hij er langer van los is — dreigt te vereenzamen, wat zijn genezing niet ten goede komt.
Nu begint zo langzamerhand het besef door te breken dat aan de geestelijke verzorging van de patiënt meer aandacht zal moeten worden besteed dan vroeger nodig was.
Een landelijke werkgroep waarvan ook het Humanistisch Verbond deel uitmaakt, stelt daarom dat de geestelijke verzorging tot het normale dienstenpakket dat het ziekenhuis de patiënten biedt, zou moeten behoren en dat deze geestelijke verzorging door het ziekenhuis uit de verpleegprijs zou moeten worden betaald. Een rapport van deze werkgroep dat bovendien door de Nationale Ziekenhuis Raad is onderschreven, spreekt van een noodzakelijke in het ziekenhuis geïntegreerde Dienst Geestelijke Verzorging.
De Lege zal nu in het IJmuidense ziekenhuis in zo'n Dienst Geestelijke Verzorging mee-funktioneren, tezamen met een rk-priester en een dominee. Dit ziekenhuis is een algemeen ziekenhuis, waarin een rooms-katholieke, een protestantse en een buitenkerkelijke stichting samenwerken. Hoewel de Lege, zoals gezegd, de eerste full-time Geestelijk Raadsman is in dit verband, mag niet onvermeld blijven dat mevrouw Vissers-Pop in de Verenigde Ziekenhuizen in Zutphen en mevrouw van Hulst-van Dijk in verpleegtehuizen in Amsterdam al op dezelfde wijze werkzaam zijn als Geestelijk Raadsvrouw, maar dan voor halve dagen.
Wij wensen de heer de Lege veel goeds toe in zijn nieuwe funktie.

toets der kritiek niet doorstaan. De feitelijke situatie klopt helemaal niet met het opgeblazen ideologische stereotype van de 'vrouwenbeweging' en ook niet met het zoetere, sentimentele beeld van het armehulpeloze-meisje uit de betere damesbladen. Die grote onrechtvaardigheid (als je het zo wilt noemen) waar de vrouw onder gebukt gaat, wordt haar niet aangedaan door de mannen, maar door de Natuur. Hoogst onbillijk heeft de Natuur gedekreteerd dat het de taak van de vrouw is om te menstrueren, zwanger te worden, kinderen te baren en te zogen, en alleen dat laatste (in feite de minst zware opdracht) kan aan anderen overgelaten worden. Pech gehad, vrouwen. De Natuur is gewoonweg tegen jullie. Of... juist niet?

Hoewel kinderen krijgen en alles wat daarbij hoort zeer zeker niet altijd zo'n pretje is, geeft het toch ook enorm veel voldoening en prestige. Veel vrouwen, zelfs degenen die niets meer van Freud willen weten omdat hij ouderwets en anti-feministisch zou zijn, staan, vermoed ik, nog altijd veel meer onder zijn invloed dan ze beseffen. Ze zijn nog steeds geneigd in 'penisnijd' te geloven en geen aandacht te schenken aan de even goed gefundeerde en veel oudere mythen waarin de **vrouw** wordt beschouwd als de uitverkorene die het magische benijdenswaardige vermogen bezit om nieuw leven te baren.

Heel veel vrouwen, waarschijnlijk de meerderheid, willen heel bewust niets liever dan trouwen en moeder worden. Ze willen vast ook nog wel wat anders — laten we hopen dat dat er een heleboel zijn, want zelfs de meest toegewijde supermoeder zal toch niet haar hele leven kunnen vullen met haar taak als moeder en echtgenote — maar huwelijk en gezin nemen een heel belangrijke plaats in, zo niet de voornaamste, in de toekomstdromen van de meeste jonge meisjes. Om nu te beweren dat zulke wezenlijk vrouwelijke idealen te wijten zijn aan 'konditionering', zoals dogmatische feministen dat doen, is een absurde onderschatting van de kracht van ingeboren driften, vooral als je bedenkt dat er heel wat gekonditioneerd wordt in andere richtingen dan huwelijk en moederschap. Het intelligente schoolmeisje van nu voelt zich verplicht om in ieder geval net te doen alsof ze carrière wil maken en daar de nodige stappen voor wil nemen, terwijl ze eigenlijk alleen maar zit te wachten tot ze het gelukkige wijfje wordt van een of ander mannetje (van wie ze maar een heel vage voorstelling heeft) en de trotse moeder van Paul en daarna de tweeling Tracey en Debby (van wie ze al precies weet hoe ze er uit zullen zien). Natuurlijk wil ik niet suggereren dat dat meisje daarom aangemoedigd moet worden alleen maar aan Paul, Tracey en Debby te denken. Integendeel; ik vind het absoluut noodzakelijk dat zoveel mogelijk vrouwen ook andere interessen en vaardigheden hebben naast de fundamenteel vrouwelijke. Juist **omdat** de fundamenteel vrouwelijke driften zo sterk zijn, is dat zo nodig. Vrouwen moeten niet zozeer beschermd worden tegen de druk van de samenleving, ze moeten beschermd worden tegen zichzelf.

Een kwestie van keuze

Au fond ligt de keuze bij de vrouwen zelf; in deze tijd meer dan ooit te voren. De Gevangen Getrouwde Vrouw wordt dat niet vanzelf, zoals zij en haar meevoelende vriendinnen beweren. Ze wordt echt niet zomaar ineens door dat monster Man gegrepen, verkracht en weggevoerd naar haar twee-onder-één-dak-gevangenis zonder dat zij daar iets aan kan doen. Nee hoor, zij loopt met open ogen haar eigen gevangenis binnen en doet zelf één, voor één de sloten dicht. En dan gaat ze zitten jammeren dat haar zó iets afschuwelijks is 'aangedaan'... Merkwaardig genoeg betreft dit beeld niet de onwetende vrouw uit een onontwikkeld milieu wie het niet aangerekend mag worden dat ze niet wist wat ze deed, maar juist de intellektueel geschoolde. De term 'captive wife' (gevangen getrouwde vrouw) werd voor het eerst gebruikt in een sociologisch rapport uit het begin van de zestiger jaren dat voornamelijk over vrouwen uit de arbeidersklasse ging, maar in het spraakgebruik onderging het begrip bijna onmiddellijk een subtiele betekenisverschuiving; de inhoud dekt nu een andere problematiek. Maar je vraagt je toch wel af wat dat intellekt voorstelt; dat behoort toch het vermogen in te houden om de konsekwenties van je daden enigszins te overzien. Als je een intelligent meisje bent met de kapaciteiten om een karrière op te bouwen, en als je dan, ondanks die zogenaamde goede hersens en je dure opleiding, bij de eerste de beste gelegenheid kiest (ja, zélf kiest) voor het Grote Geluk van een huwelijk en zelfs het moederschap en daarbij al je andere idealen opgeeft, dan moet je toch echt niet verbaasd zijn dat je dan op je vijfentwintigste een ander leven hebt dan toen je twintig was. Er is echt niets raadselachtigs aan het veranderingsproces van een onafhankelijke studente tot een zanikende, aan huis gebonden moeder — het enige raadsel is dat zoveel vrouwen kennelijk niet in staat zijn dit eenvoudige verband tussen oorzaak en gevolg te leggen vóór ze gaan trouwen.

We hebben de slechte gewoonte — een brok moderne romantiek — om het huwelijk als iets bijzonders en heel anders dan de rest van ons leven te beschouwen, iets waar we ons niet van te voren het hoofd over hoeven te breken. Terwijl we niet gauw van loopbaan zullen veranderen als we er geen duidelijk idee van hebben wat er allemaal bij komt kijken trouwen we in een handomdraai. In de meeste beroepen en ondernemingen zullen we er niets van terecht brengen als we ons niet eerst in alle bijzonderheden hebben verdiept. Daar moeten konkrete beslissingen en vaak ook examens voor gedaan worden. Op geen enkel ander terrein neem je zomaar een besluit dat zulke belangrijke, blijvende gevolgen heeft voor je hele manier van leven, waarom wordt het dan wel als doodgewoon beschouwd om in een zwijmelend vage gemoedstoestand aan die eerste baby te beginnen? En nog sterker, als je die eerste baby al zo'n blok aan je been vindt, waarom wacht je dan niet even met de tweede, of waarom houd je het niet bij één? Veel jonge getrouwde vrouwen lijken een haast lemming-achtige koers te volgen van 'kinderen krijgen' zonder enige praktische kijk op de situatie en op hun eigen kapaciteiten. De gevolgen van deze kortzichtige, dwangmatige kreativiteit zijn voor iedereen onplezierig.
Wanneer je het zo bekijkt, is de toestand dermate dwaas en irrationeel, dat er kennelijk naar een andere verklaring gezocht moet worden. Misschien moeten we de term 'gevangen vrouw' nog eens nader bekijken. Is het niet mogelijk dat een heleboel vrouwen zichzelf, in een bepaald opzicht, juist als 'gevangen' willen en moeten beschouwen en dat dit een van de redenen is dat de term zo populair is geworden? Tegenwoordig wordt een vrouw door niemand meer gedwongen om te trouwen — er zijn allerlei andere mogelijkheden. Niemand dwingt haar om kinderen te krijgen: voorbehoedsmiddelen zijn nu bijna honderd procent betrouwbaar voor diegenen die werkelijk zwangerschap willen voorkomen, maar het zit hem nu juist in dat 'willen', geloof ik. Een heleboel mensen schijnen het prettig te vinden om 'per ongeluk' kinderen te krijgen. Waarschijnlijk voelen ze zich daardoor vrouwelijker, spontaner — meer 'gevangene'. Ja, die term heeft een behoorlijke masochistische ondertoon, en de meeste mensen zullen niet willen ontkennen dat een zekere mate van masochisme normaal deel uitmaakt van ook de meest enthousiaste seksuele reakties van de vrouw. Misschien wil de 'Gevangen Getrouwde Vrouw' die zich over haar lot beklaagt, eigenlijk zeggen: 'Kijk eens hoe volgzaam en vrouwelijk ik wel ben. Kijk toch eens hoe ik lijd; jullie moeten allemaal erg lief voor me zijn — net zoals tegen mijn overgrootmoeder omdat ze twaalf kinderen kreeg in vijftien jaar. Zij kon er ook niets aan doen. Ik kan het echt niet helpen. Hij wel. En — jullie ook.'

Gevangen door het werk

Het is een geweldige luxe om te kunnen zeggen 'Het is mijn schuld niet". En dat is, geloof ik, nu precies wat het geklaag van de Gevangen Getrouwde Vrouw is — een luxeklacht ontstaan in een luxemaatschappij waarin men geen grotere zorgen heeft. Ik wil niet zeggen dat de problemen van het eenzame jonge vrouwtje niet echt zijn in zekere zin — afwassen is vervelend, de konversatie van kleine kinderen kan heel irritant zijn, het is akelig om je niet 'vrij' te voelen — maar haar speciale positie is toch werkelijk niet zo ellendig als ze zelf schijnt te denken. Het leven van de meeste mensen is tot op zekere hoogte saai en vervelend, en maar heel weinigen genieten werkelijk enige vrijheid. Tegenover de gevangenschap van de getrouwde vrouw die thuis zit met haar kinderen, die niet een dagje naar de stad maar wel een kopje koffie in de tuin kan drinken wanneer ze daar zin in heeft, moet niet een of ander geïdealiseerd beeld van 'vrijheid' gesteld worden, maar de soortgelijke 'gevangenschap' van de vrouw met een baan. Die vrouw heeft inderdaad gelegenheid om te winkelen, maar in de praktijk komt het er meestal op neer dat ze in haar lunchpauze haastig boodschappen moet doen voor het avondeten. In de meeste gevallen worden die werkende vrouwen bovendien voortdurend gekweld door het verlangen om Hem te ontmoeten, te trouwen en ook zo'n benijdenswaardige, gelukkige 'gevangene' te worden .... Voor velen vormt het huwelijk en alles wat daar traditioneel bij hoort de ware bevrijding.
Het is moeilijk om niet tot de ogenschijnlijk nogal puriteinse konklusie te komen dat de luidste jammerklachten geslaakt worden door vrouwen die door gebrek aan ervaring eenvoudigweg niet in staat zijn om wát ze hebben naar waarde te schatten. Getrouwd rechtstreeks van de universiteit of van het beschermende ouderlijk huis uit, hebben sommigen nooit ervaren wat onafhankelijkheid werkelijk inhoudt, wat eenzaamheid betekent, hoe het is om buiten de eigen familiekring te leven. Velen zitten hun leven te bederven met de valse illusie dat hun bestaan volmaakt hoort te zijn en dat ze alles tegelijk moesten kunnen hebben, man en vrijheid, kinderen en onafhankelijkheid, zonder dat ze ooit enige moeite gedaan hebben om daar van te voren over na te denken, het voor en tegen af te wegen wat de getrouwde vrouw met een baan wél heeft moeten doen. Ze hebben het echt niet gemakkelijk. Maar het probleem ligt bij **henzelf**.
En hoe staat het ondertussen met de gevangen getrouwde man? Daar horen we nooit zoveel over, maar die bestaat ongetwijfeld ook — op twee, drie weken na zit hij het hele jaar acht uur per dag op kantoor vast, moet zich dagelijks door het spitsuur heen worstelen, heeft zich voor eeuwig verbonden de idylle van zijn gezinnetje, met hypotheek en al, in stand te houden, zonder hulp van zijn vrouw die zo zeker wist wat ze wilde.
Sommige getrouwde mannen hebben inderdaad boeiende banen die veel voldoening geven. Maar de meesten moeten werk doen dat veel eentoniger en uiteindelijk veel minder bevredigend is dan de huishouding, in een omgeving die heel wat minder gezellig is, zonder 'kraamheerverlof' en zonder de eerbewijzen voor het produceren van kinderen. Bovendien duurt hun hechtenis veel langer dan een jaar of zeven, acht tot ook het jongste kind naar school gaat, ze moeten wel dertig tot veertig jaar 'zitten' — hun hele leven lang, en ze hebben er maar één. Wat blijft er eigenlijk over van de 'vrijheid', 'ontplooiing' en 'onafhankelijkheid' van die getrouwde mannen? Wat voor begrip kunnen zij verwachten als ze gaan roepen dat ze 'niet geweten hadden hoe het zou zijn'? Arme, gefrustreerde, uitgebuite mannen. Het is heus geen grapje om een man te zijn.

Niet vreesachtig zijn, proletariër

door Pszisko Jacobs

Er zijn twee soorten van revoluties. De ene is die van de werkelijke gebeurtenissen, gevat in data en steeds weer geïnterpreteerd en geëvalueerd. De andere soort is die van het visionaire verlangen naar een wereld waaruit onrecht en onderdrukking verdreven zullen zijn. Van dat visionaire verlangen tot het dromen-in-zekerheden is maar een kleine stap.
In mijn jeugd was de revolutie alom aanwezig. Men sprak erover als was het iets dat binnen afzienbare tijd ging gebeuren. De weg erheen liep via grote vergaderingen waar de mensen tegelijkertijd kwaad en blij waren. Met rode vlaggen en onder donderend gezang — 'Door een muur van vuur zullen wij onwrikbaar gaan' — zouden individu en samenleving worden gelouterd. Wat later echter bleek uit de gesprekken thuis dat het zo moeilijk was de arbeiders te overtuigen en dat er zoveel bedrog en verraad was. De moeilijkheden werden alsmaar groter, maar het vertrouwen in de naderende revolutie bleef bestaan, werd tenslotte het dromen-in-zekerheden.
Degene die bij het lezen van bovenstaande niet kan nalaten superieur of medelijdend te glimlachen verwijs ik naar de onbetekenende, platvloerse dromen van onze dagen. Gezwegen over hen die het dromen geheel hebben verleerd.
Een man die aan die dromen over de revolutie gestalte wist te geven was Ben Traven. Wij hebben zijn boeken dan ook met gretigheid gelezen. Hier was geen sprake van ideeën die bij het uitspinnen steeds grotere wolken van steeds dunner weefsel achterlieten. Hier was sprake van mensen, dieren, bergen, bossen, handelingen, gebeurtenissen.
Dat Traven het voornamelijk had over Indianen in Mexico verleidde ons er toen niet toe te menen dat wij er hier niets mee te maken hadden. Het gevoel van en het verlangen naar solidariteit waren zo groot dat wij onszelf herkenden in die Indianen en vervolgens onszelf zagen in toekomstige soortgelijke situaties. Overigens is het duidelijk dat Traven zijn boeken voor ons schreef en niet voor de Indianen. Deze konden niet lezen en als ze dit al konden dan kwamen ze nooit aan boeken toe: geen geld, te moe, te hongerig.
Met uitzondering van Dodenschip, dat wonderlijke boek over een zeeman die tever-

geefs naar verklaringen zoekt voor de blinde macht van de autoriteiten over de mens, heeft Traven over Indianen en Mexicanen geschreven. Hoewel de westerse wereld hierbij beslist niet buiten schot blijft, vraag je je toch af waarom hij niet heeft geschreven over Europa of de Verenigde Staten, om maar enige kapitalistische slagvelden te noemen. En waarom heeft hij nooit een woord gepubliceerd over de Beierse Radenrepubliek? Want Ben Traven is nu toch wel echt gebleken de naar Mexico uitgeweken revolutionair Ret Marut te zijn en niet een Amerikaan van Zweedse origine, zoals tientallen jaren werd gemeend.
Traven-Marut verkoos echter de beschrijving van een wereld waar de verhoudingen en vooral de tegenstellingen duidelijk zichtbaar waren. Hij had het over een gebied waar kapitalisme en proletariaat nog goed herkenbaar waren, in onvermengde vorm dus.
Het is gemakkelijk gezegd: de revolutie verdween met het geloof eraan. De revolutionaire bewegingen in het Europa van na de eerste wereldoorlog werden in bloed gesmoord. Het proces dat hiermee begon eindigde definitief in 1945, toen de arbeidersklasse niet zichzelf verloste maar werd bevrijd door 'de wapenen der barbaren'. De revolutie was verdwenen. Misschien heeft hij niet eens echt bestaan. Hoe dan ook, het is nu zover gekomen dat de arbeiders zich de problemen van het kapitalisme tot de hunne hebben gemaakt en dat het kapitalisme droevig doet over de tanende macht van de vakbeweging.
Traven heeft die ontwikkeling nooit begrepen, tenminste als wij de uitspraak van Heinemann die Traven in 1967 bezocht mogen geloven. 'Een onzinnige oude man die nog steeds opgescheept zit met de gestalte van de uit zijn krachten gegroeide Beierse jongen die boeken wilde schrijven voor mensen die aan literatuur geen boodschap hadden.' Traven was toen 85 jaar, ziek, blind, doof. Op zijn minst gezegd vind ik het onrechtvaardig om een uitgedoofde man te confronteren met zijn verleden waarin hij de revolutie voorstond. Het heeft er weg van dat die Heinemann (van 'Der Stern') met iets van triomf zijn eigen angsten verjaagt. Alsof Traven-Marut de revolutie zelf was geweest, terwijl deze schrijver een der vele moralisten was die meenden dat de revolutie voorwaarde was voor een betere wereld. Traven zelf wist in elk geval hoe onbelangrijk in dit verband zijn eigen persoon was. Hij heeft er nooit prijs op gesteld zelf bekend te worden.
Maar een beter bewijs voor zijn opvatttingen dat het niet zo belangrijk is *wie* er schrijft maar wel *wat* er wordt geschreven vormen zijn boeken. *Regering, De Witte Roos, Mahoniehout, De katoenplukkers, Generaal uit de wildernis.* Misschien is zijn werk geen literatuur in de echte betekenis van het woord. Hij had aan literatuur geen boodschap. Hij had iets te zeggen en heeft dit gedaan in een vorm die nog steeds goed verstaanbaar en leesbaar is. En bovendien: in hoeverre is de wereld van de Indianen die Traven beschreef werkelijk achterhaald door de feiten?
Tot slot een voorbeeld van de revolutionaire instelling van deze schrijver. Uitvoerig beschrijft hij de verkiezing van een Indiaans stamhoofd. Een deel van het rituel bestaat hierin dat hij met zijn blote billen moet plaatsnemen op een stoel met een gat in de zitting. Onder de stoel staat een aarden pot gevuld met gloeiende houtskool. Zodra de pot is geplaatst worden berijmde spreuken opgezegd. Zolang deze niet beëindigd zijn, mag het nieuwe stamhoofd zich niet van zijn zetel verheffen.
'In geen weken vergeet het nieuwe stamhoofd wat hij onder zijn zitvlak had. Dat helpt hem in de eerste maanden van zijn ambtstijd aanmerkelijk zó te regeren als zijn volk bij zijn verkiezing van hem verwachtte.' 'Men zou de proletariërs ernstig willen aanraden deze beproefde Indiaanse verkiezingsmethoden toe te passen, vooral op de bestuurders van hun vakbonden en politieke organisaties. Niet alleen in Rusland, waar het 't noodzakelijkst is, maar ook in alle overige Europese landen waar Marx en Lenin tot zuilenheiligen zijn verklaard, zouden de strijdende proletariërs met veel grotere zekerheid nuttige resultaten bereiken wanneer zij hun leiders elk jaar een laaiend vuurtje onder hun zitvlak stookten. Geen enkele leider is onvervangbaar. En hoe vaker nieuwe leiders op een gloeiende stoel worden gezet des te opgewekter blijft de beweging. Niet vreesachtig zijn, proletariër. En vooral niet sentimenteel!'

Das Totenschiff 1926
Der Schatz der Sierra Madre 1927
Die Baumwollpflücker 1927
Land des Frühlings 1927
Der Busch 1928
Die Brücke im Dschjungel 1929
Die weisse Rose 1929
Der Karren 1930
Regierung 1931
Die Rebellion der Gehängten 1936
Sonnenschöpfung 1936
Ein General kommt aus dem Dschjungel 1940
Der Marsch ins Reich der Caobo 1942

Van deze titels zijn er verschillende in het Nederlands verschenen, o.a. bij de Arbeiderspers *Het Dodenschip* en *Een generaal uit de wildernis*, bij het Spectrum *Verhalen van de man die niemand kent*, in de Reinartreeks (Brussel) werd (opnieuw) vertaald *Schat in de Sierra Madre* en bij de Wereldbibliotheek verschenen de titels *Aslan Norval* en *De brug in het oerwoud*.
Omdat het meeste werk van Ben Traven alleen nog antikwarisch te krijgen is, worden hierbij geen prijzen vermeld.

* *

'En hebt u een leuke vakantie gehad?' vroeg ik aan de opzichter van de speeltuin. Ik was even naar hem toegegaan om te vertellen dat we de week daarop weer zouden starten met de bejaardenclub in het speeltuinzaaltje. Hij knikte een beetje aarzelend met een heel vaag glimlachje, zodat ik vermoedde dat er aan die vakantie een verhaal vastzat. Dat was ook zo.
Het pension van zijn keuze was hem en zijn vrouw zo tegengevallen in alles; de kamer, het eten, de bediening, dat hij het na de eerste de beste dag al bekeken had en besloot te gaan verhuizen naar een ander pension in een andere badplaats daar in de buurt. 'Kijk eens, mevrouw,' zei hij nadrukkelijk, 'deze man is niet gek. Deze man laat zich niet voor z'n dure centen in een varkenskot stoppen. En als ik de volle mep betaal, wil ik hetzelfde eten op m'n bord hebben als de moffen om me heen en niet afgepaste boterhammen en een paar schrale plakkies vlees, want dat neem ik niet.'
Daarom had hij de volgende dag een chèque uitgeschreven voor één dag en één nacht logies en was, onder dreigementen van de pensionhouder dat hij er politiezaken van zou maken, weggereden. 'Je doet maar,' had hij nog geroepen. 'Nooit meer iets van gehoord, mevrouw! Nee, deze man laat zich niet beetnemen.'
Op de eerste bejaardenmiddag kwam er een meneer vertellen en dia's vertonen van het Kanaaleiland Jersey. Ongetwijfeld een prachtig eiland en de meneer vertelde er allerlei boeiende bijzonderheden over maar zien deden we er weinig van want de zaal was niet verduisterd en het was buiten stralend zonnig weer zodat de dia's eruit zagen alsof ze met een verkeerd wasmiddel behandeld waren zoals ons dat zo vaak voorgehouden wordt in TV reclames. We schaamden ons dood voor de meneer, die het gelukkig nogal laconiek opnam maar we konden er niets aan doen.
De opzichter die het vorig seizoen steeds trouw de verduisteringsschotten had aangebracht, had weet ik veel wat voor trammelant met het bestuur van de speeltuinvereniging en was zonder voorafgaande waarschuwing op een voor ons zeer ongelegen moment een stiptheidsaktie begonnen. Dat betekende dat hij uitsluitend deed waartoe hij verplicht was en welke handeling dan ook in het gebouwtje viel blijkbaar buiten deze verplichtingen.
Daar zaten we met dia's als uitgebleekte dweilen. Nu wilde ik het de man niet direkt kwalijk nemen, het bestuur is inderdaad nog wel eens tactloos tegenover hem maar dit soort verrassingen is natuurlijk onaanvaardbaar. Daarom belde ik een mevrouw van het bestuur op, ik legde haar de situatie uit en ik vertelde haar dat we dit niet konden hebben en dat we voortaan zelf de verduistering ter hand zouden nemen als zij ons maar even uitlegde hoe het moest want aan de opzichter wilde ik niets meer vragen. In alle vriendschap overigens want hij kreeg gewoon thee van ons in de pauze en we zwaaiden bij 't komen en gaan maar verder heerste er doodse stilte.
Verleden week hadden we weer dia's maar van de mevrouw van het bestuur die ons het verduisteren zou leren was geen spoor te bekennen. Wel was er bij onze aankomst al verduisterd en in de zaal liep... de opzichter. 'Waarom hebt u dat nou gedaan?' vroeg ik. 'Dat kunnen wij toch ook wel leren?' Hij schudde z'n hoofd. 'Dat is geen vrouwenwerk. Die luiken zijn driedelig en daar komen jullie vingers tussen. En dan die troep daar achter het toneel, kijk eens, daar heb ik ze helemaal achter vandaan moeten slepen. Nee, ik zeg vanmorgen tegen die mevrouw van 't bestuur: 'Gaat u nou maar gerust naar huis, dat is geen vrouwenwerk, dat zal deze jongen wel weer doen.' Trouwens, die troep daar achter het toneel moet ook nodig opgeruimd worden.'
Ik stond wel even perplex. Daar gingen m'n resolute voornemens. Maar ja, „deze man" mag dan niet gek zijn, „deze jongen" is in z'n hart toch eigenlijk wel heel erg aardig.

Ans Spigt